

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V X Y Z

Nr

11655

1. Obiekt

CERKIEW PRAWOSŁAWNA P.W. ŚW. ŁUKASZA APOSTOŁA

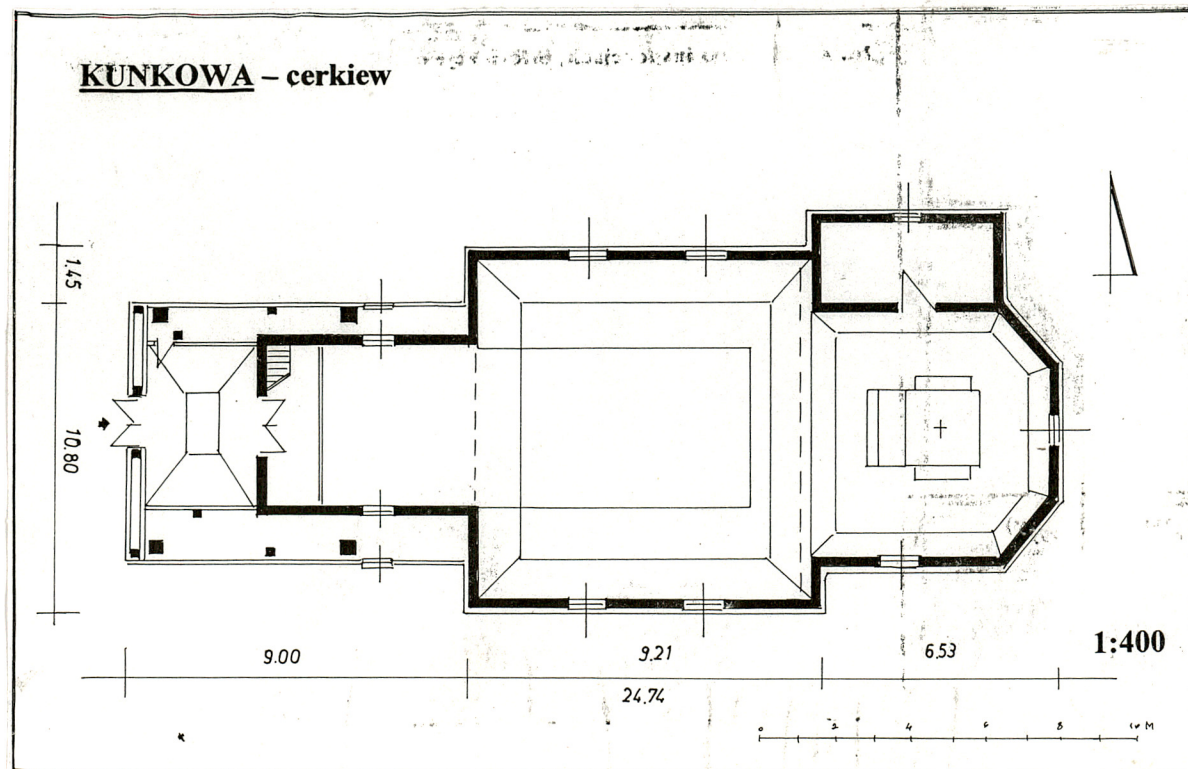
2. Czas powstania

1868 r.

3. Miejscowość

KUNKOWA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres Kunkowa

dz. 191

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo małopolskie

gmina Uście Gorlickie

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Homkówka

Hunkówka

Hunkowa

7. Przynależność administracyjna

przed 1 VI 1975

województwo rzeszowskie

powiat Gorlice

8. Właściciel i jego adres

Parafia Prawosławna Leszczy-
czyny, Kunkowa 43,
38-315 Uście Gorlickie

9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

A-510 Dec. 310

Nr data

A-11435/H z 1987 r. 25.06.1987

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Osada pod nazwą Hunkówka istnieć miała w końcu XIV stulecia i wchodzić w skład dóbr Gładyszów. Pierwszy potwierdzona wzmianka o niej pochodzi z 1512 roku, kiedy wymieniono ją przy określeniu granic pobliskiego Uścia. W 1599 roku Kunkowa znalazła się wśród 6 "ruskich wsi" (Klimkówka, Kunkowa, Leszczyny, Hunowice (Nowica), Łosie i Bielanka, które ówczesny właściciel Samuel Branicki z Ruszczy sprzedał Janowi Potockiemu herbu Szreniawa, podstaroście mu bieckiemu. Wsie te tworzyły tzw. klucz klimkowski, zwany także kresem klimkowskim dóbr Potockich. Wywodzący się ze Złotego Potoku, którzy w tym czasie osiedli we wsi Łżnej. Wieś Kunkowa w tym czasie posiadała jedno dworzyszczko wołoskie i 2 zagrodników. Po Janie Potockim kresem klimkowskim rządziła owdowiała wcześniej jego synowa (po Adamie), Zofia z Przypkowskich. Dobra te w 1646 roku podzielono pomiędzy synów Zofii - Jana, Jerzego i Wacława. Kunkowa przypadła Jerzemu Potockiemu wraz z Klimkówką. Następnie wsie te ponownie bracia scalili w ręku Jerzego. Po jego śmierci dzierżyła je wdowa Urszula z Glińskich, a następnie córka Marianna, zamężna za Kaspra Wojakowskiego, stolnika przemyskiego. W roku 1722 dobra klucza Klimkowskiego (bez Łosi oddanych Tarłom) objął syn Kaspra, Michał Wojakowski, a w 1725 roku wieś Leszczyny, Nowica, Bielanka, Klimkówka i Kunkowa przeszły na rzecz Stanisława Łętowskiego, chorążego krakowskiego i sędziego grodu bieckiego. W rękach Łętowskich dobra pozostawały do 1751 roku, kiedy nastąpił kolejny podział dóbr. W 1751 roku wsie klucza Klimkowskiego przejęła Joanna Łętowska, córka Józefa, wnuczka Stanisława Łętowskiego, i wniosła je w posagu Tadeuszowi Siedleckiemu. W końcu XVIII wieku w aktach właścicieli kresu wzmiankowana jest Anna z Siedleckich Pawłowska, zapewne córka Joanny i Tadeusza. W 1883 r. posiadłość większa w Kunkowej należała do Juliusza Gotze.

c.d.wkł.1.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje).

Sytuacja. Wieś Kunkowa położona jest w dolinie potoku Przysłop, po zachodniej stronie Magury Małastowskiej. Od północy graniczy z pobliskimi Leszczynami, od południa przylega do krawędzi utworzonego sztucznie jeziora Klimkówki. Cerkiew usytuowana jest w środkowej części wsi, po zachodniej stronie drogi prowadzącej z Leszczyn przez Kunkową do Uścia Gorlickiego. Cerkiew jest orientowana, stoi na stoku wzniesienia. Od północy przylega do niej teren cmentarza. Teren przycerkiewny, jsk i cmentarza nie posiada wyodrębnionych ogrodzeniem granic. Przy cerkwi, po stronie południowej zachowała się branka, pochodząca zapewne z XIX w., a po stronie zachodniej znajduje się nowsza, zbudowana po 2000 roku.

Cerkiew drewniana, w typie budownictwa tzw. północno-zachodnio-łemkowskiego, reprezentującego wariant młodszy, występujący na zachodnim i środkowym obszarze łemkowskim po polskiej stronie Karpat. Rzut budowli trójdzielny, z prezbiterium zamkniętym trójbocznie, przy którym od północy niewielka zakrystia. Nawa kwadratowa, od zachodu z węższym prostokątnym babińcem, zachodzącym w przyziemie wieży. Babiniec ujęty od zachodu oszalowanymi zachętami. Poszczególne człony budowli różnicowane wysokościami. Nawa nakryta dachem namiotowym zwieńczonym baniastą kopułką z latarnią. Nad prezbiterium i babińcem dachy siodłowe. Hełm wieży namiotowy, podobnie jak dach prezbiterium zwieńczony kopułką z latarnią. Dachy kryte blachą.

Materiał, konstrukcja, technika.

Podmurówka wykonana w postaci ław z kamienia łamanego na zaprawie cementowej. Podwaliny z drewna iglastego, wiązane w węglach na zamek. Ściany wykonane w konstrukcji zrębowej, wiązane na cybi ogon. Z zewnątrz elewacje pobite gontem. Wieża wzniesiona w konstrukcji słupowo-ryglowej, o pochylonych ścianach i nadwieszonych izbicy. Wieża szalowana deskami i pobita gontem. Wewnątrz ściany częściowo wybite deskami, w całości pokryte polichromią. Otwory okienne smukłe, prostokątne, o różnicowanych rozmiarach w poszczególnych częściach budowli, osłonięte daszkami okapowymi. Okna podwójne, z zewnątrz o drobnych podziałach kwaterowych, od wewnątrz ośmiopolewe, okratowane. Obramienia okienne malowane olejno w kolorze białym i brązowym. Otwór wejściowy do przedsionka pod wieżą prostokątny, z futryną skrzynkową. Drzwi dwuskrzydłowe, deskowe. Otwór osłonięty nowszym daszkiem dwuspadowym, nadwieszonym na wspornikach. Zawiasy pasowe i zamki kowalskiej roboty. W wejściu do babińca otwór prostokątny, z drzwiami deskowo-spagowymi, dwuskrzydłowymi, mocowanymi w futrynieskrzynkowej, lakierowanymi olejno. Nad babińcem strop płaski deskowy, nad nawą i prezbiterium stropy płaskie z wydatnymi fasetami. Podłoga we wszystkich częściach świątyni deskowa, układana na legarach. Chór (balkon) nadwieszony na poprzecznych belkach przy zachodniej ścianie babińca, dostępny schodami drabiniastymi. Balustrada deskowa, pełna, z malowanymi tralkami. Polichromia wnętrza figuralno-ornamentalna, z elementami iluzjonistycznymi, imitującymi detale architektoniczne, wykonana w 1904 roku przez malarza Jana Jakubowskiego. Na stropie nawy pośrodku przedstawienie Trójcy Świętej w ozdobnej ramie, na tle nieba z gwiazdami. W narożach wizerunki 4 Ewangelistów w ozdobnych medalionach. W fasacie napis "Budy imia hospodynie błogosłowno do nyny i do wika". Na ścianach iluzjonistyczne przedstawienia kolumn korynckich, pilastrów oraz ozdobne obramienia okien o motywach kwiatowych, zwieńczone stylizowanymi kartuszami. Na ścianie południowej malowane przedstawienie Św. Włodzimierza i Św. Olgi, patronów Rusi Kijowskiej. Na stropie babińca przedstawienie Matki Bożej typu Pokrow. Polichromia prezbiterium ornamentalna z podziałami architektonicznymi. Dachy świątyni siodłowe (kalenicowe) nad prezbiterium i babińcem, o wieżbie krokwiowej, pobitej deskami i blachą ocynkowaną. Nad nawą dach namiotowy. Nad prezbiterium i nawą kopułka ze ślepymi latarniami.

c.d. wkł.1.

14. Kubatura ok. 1200 m ³	15. Powierzchnia użytkowa ok. 200 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne cerkiew greko-katolicka	17. Użytkowanie obecne cerkiew prawosławna
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Odnawiana gruntownie w latach 1904-05. Remonty w latach 1968-70 oraz 1991-97 (wymiana instalacji, szalunków, pokrycia dachowego itp.).		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Cerkiew wymaga częściowej wymiany szalunku gontowego.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Postulowane uzupełnienie ogrodzenia cerkwi.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

25. Opracował

mgr Marek H. Grabski listopad 2006 r.

tekst imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki j.w. listopad 2006 r.

..... imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. j.w. listopad 2006 r.

..... imię, nazwisko, data, podpis

..... arch. autora

..... miejsce przechowywania negatywów

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

22. Bibliografia

1. Szanter Z., Z przeszłości Łemkowszczyzny. Dorzecze Górnej Ropy, Warszawa 2005.
2. Rocznik Diecezji Tarnowskiej za 1972, Tarnów 1972, s. 239.
3. Brykowski R., Zabytki architektury powiatu gorlickiego, (W:) Nad rzeką Ropą. Szkice historyczne, III, Kraków 1968 s. 455-499.
4. Kurek J., Drewniane cerkwie karpackie - problemy konstrukcji i formy, (W:) Drewniane budownictwo sakralne w górach Kraków 2001.
5. Pokrzyna E., Słownik terminologiczny wyposażenia świątyn obrządku wschodniego, Warszawa 2001.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

1. Miejscowość KUNKOWA	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Cerkiew prawosławna p.w.Św.Łukasza Apostoła	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C.d. tekstu + ilustracje.
<p>c.d. pkt 12.</p> <p>W latach 1665-66 wzniesiona została w Kunkowej pierwsza cerkiew greko-katolicka, zbudowana staraniem mieszkańców wsi, Jana Maksymiuka i Szymona Barny, która wg wizytacji istniała jeszcze w 1771 roku. W wizytacjach z 1744 i 1765 zachowały się opisy wyposażenia świątyni, wymienające ołtarz (prestoł), ikonostas uznawany za "starożytny" i inne ruchomości. Należała ona pierw do parochii greko-katolickiej w Uściu, następnie w Klimkówce (1668), a później do parochii w Łosiach (1680). Pierwszym wzmiankowanym prezbiterem w Kunkowej był ojciec Adam Michałowski, paroch Klimkowski, którego potomkowie zarządzili cerkwią Klimkowską jeszcze w latach 80-tych XVIII w. Od 1734 parochem cerkwi był Piotr Mihulewicz, a następnie w latach 1780-tych jego syn, również Piotr. W 1833 roku cerkiew w Kunkowej i pobliskich Leszczynach były już filialnymi parochii w Klimkówce. Obecnie istniejąca cerkiew w Kunkowej wzniesiona została w 1868 roku po spaleniu starszej budowli (data zapisana w nadprożu przedsionka). Wg tradycji wzniesiono ją na miejscu, gdzie zatoczył się chleb wielkanocny, tzw. paska. Zachowane w poddaszu budowli fragmenty zrębowej kopuły świadczyć mogą, że być może w okresie tym cerkiew została jedynie gruntownie przebudowana, a jej właściwy okres powstania to lata 1765-1771. Cerkiew gruntownie odnawiana była w 1904 roku za probostwa ks. Jana G. Fekuły.</p> <p>Wykonano wówczas barwną polichromię ścian świątyni. Jej wykonawcą był malarz Jan Jakubowski-Sasów. W cerkwi umieszczono nowy ikonostas, ufundowany przez mieszkańców wsi - zastąpił on starszy, pochodzący z XVIII w. (obecnie zdementowany, przechowywany na ścianach w cerkwi). Po 1947 roku cerkiew greko-katolicka w Kunkowej oddana została w użytkowanie kościoła rzymsko-katolickiego. Po 1968 roku przeszła w użytkowanie prawosławnych.</p> <p>c.d. verte!</p> <p>Wkładkę założył : mgr Marek H. Grabski XI 2006 r. (Imię, nazwisko, data)</p> <p>Miejsce przechowywania negatywów: ...archiwum autora...</p>		<p>c.d. pkt 13.</p> <p>Wieża o konstrukcji słupowo-ryglowej, szalowana, o zwężających się górą ścianach i nadwieszanej izbicy. Hełm wieży namiotowy, zwieńczony baniastą kopułką ze ślepą latarnią.</p> <p><u>Wyposażenie wnętrza.</u></p> <p>Ikonostas rzeźbiony, złożony, o cechach klasycystycznych, z pocz. XX wieku, z zespołem ikon pochodzących z tego okresu, malowanych przez Jana Jakubowskiego. W dolnym rzędzie: od prawej ikona chramowa z pełną postacią Św. Łukasza Ap., ikona z wizerunkiem Zbawiciela, MB z Dzieciątkiem i patronem Łemkowszczyzny Św. Mikołajem. Rząd prazdników (święteczny) z przedstawieniami najważniejszych świąt w roku liturgicznym (ikony: Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy Wprowadzenia do Świątyni, Zwiastowania, Narodzenia Chrystusa, Ofiarowania, Objawienia, Przemienienia, Wejścia do Jerozolimy, Ukrzyżowania, Zmartwychwstania, Wniebowstąpienia, Zstąpienia Ducha Świętego, Zaśnięcia). Pośrodku ikona Ostatniej Wieczerzy. W rzędzie trzecim (Deesis) pośrodku ikona (Spas) z przedstawieniem Siedzącego z księgą Chrystusa, Pana i Sędziego nad całym światem, ujęta w ozdobnym obramieniu zwieńczonym krzyżem. Po bokach ikony z parami Świętych symbolizujących modlitwę Kościoła do Chrystusa. W rzędzie czwartym sześć ikom w medalionach, z przedstawieniami starotestamentowymi (prorocy i patriarchowie). Wrota carskie o bogatej ażurowej dekoracji liśćmi akantu z niewielkimi ikonami przedstawiającymi czterech Ewangelistów. Drzwi diakońskie o podobnej dekoracji roślinnej, z ikonami archaniołów Michała i Gabriela. Na ścianach prezbiterium elementy starszego barokowego ikonostasu z XVIII w. oraz ikony z ikonostasu z XVII w. z cenną, uszkodzoną ikoną Św. Mikołaja (po 1660 r.), wiszącą na ścianie babińca, ikoną Chrystusa Nauczającego w prezbiterium i Św. Łukasza w nawie.</p> <p><u>Ołtarz w prezbiterium</u> (prestoł) o charakterze konfesji, pochodzący z pocz. XX w., z czterema marmoryzowanymi kolumnkami wspierającymi baldachim. Baldachim sklepiony żaglasto, otwarty półkolistymi łukami o dekoracji snycerskiej. Tabernakulum w formie świątyni wzniesionej na planie krzyża greckiego, polichromowane, z malowanymi obrazami: Przemienienia Chleba i Wina, Złożenia do Grobu, Ukrzyżowania i Trzech Marii. Ołtarz boczny w prezbiterium (żertwiennik) z pocz. XX w., architektoniczny, z niewielką szafiastą predellą i nadstawą flankowaną kolumnkami na podstawach. Pośrodku rama z przedstawieniem Chrystusa ustanawiającego Najśw. Sakrament. c.d. verte</p>

c.d. pkt 12.

Pierwsze nabożeństwa odprawiał w niej ks. [REDAKTOWANE], który na prośbę wiernych przyjeżdżał z miejscowości Brzozy na Ziemiach Zachodnich. Gruntowny remont przeprowadzono w latach 1969-70 i 1991-97, wymieniono instalację elektryczną i odgromową, ogrodzono cerkiew. Poważniejsze prace przy świątyni prowadzono także po 2002 roku.

widok od płn-zach.

c.d. pkt 13.

Ołtarz boczny w nawie (po prawej) barokowy z XVII/XVIII wieku, z ikoną Matki Bożej typu Umilenia, umieszczonej w prostokątnej zdobionej ramie. Ołtarz boczny w nawie po lewej późnobarokowy z XVIII w., o architektonicznej nadstawie flankowanej parami kolumnienek, sarkofagowej mensie i wolnostojącym tabernakulum z wizerunkiem Piety. W polu centralnym Grupa Ukrzyżowania, z XVIII w., nad którą ikona z Trójcą Świętą. W zwieńczeniu obraz Chrystusa w Ogrojcu.

Ponadto w cerkwi:

- feretron z obrazem MB z Dzieciątkiem z pocz. XX w.
- obraz na płótnie w zdobionej neobarokowej ramie - Chrystus w drodze do Emaus, sygn. Monastyrski 1905 r.
- płaszczenia z przedstawieniem złożenia do grobu z XIX/XX w.
- świeczniki drewniane polichromowane, rokokowe z XVIII w. (3)
- świeczniki mosiężne, neoklasycystyczne z XIX w. (6)
- żyrandol, pajak, mosiężne neoklasycystyczne z XIX/XX w.

widok od płd-zach.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
K U N K O W A	Cerkiew prawosławna p.w. Św. Łukasza Apostoła	Ilustracje dodatkowe.

widok od zachodu

widok od południa

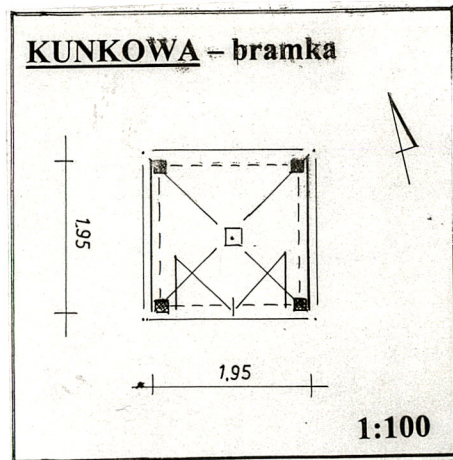
mgr Marek H. Grabski XII 2006
Wkładkę założył :

(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: arch. aut.

widok od południa
widok od północy

bramka w ogrodze niu

1. Miejscowość
K U N K O W A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
Cerkiew prawosławna
p.w. Św. Łukasza Apostoła

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Ilustracje dodatkowe.

ikonostas

widok na babiniec

mgr Marek H. Grabski XII 2006
Wkładkę założył :.....
(Imię, nazwisko, data)
Miejsce przechowywania negatywów: arch. aut.

ołtarz w prezbiterium

ołtarz w nawie

ikona św. Mikołaja
z ok. 1660 r.

1. Miejscowość
K U N K O W A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
Cerkiew prawosławna
p.w. Św. Łukasza Apostoła.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Ilustracje dodatkowe.

elementy starszego ikonostasu
na ścianie nawy

malowidło na stropie nawy

mgr Marek H. Grabski XII 2006
Wkładkę założył :
(Imię, nazwisko, data)
Miejsce przechowywania negatywów: arch. aut.

ikona św. Włodzimierza
i św. Olgi na ścianie nawy

orientacja 1:100 000

1. Miejscowość

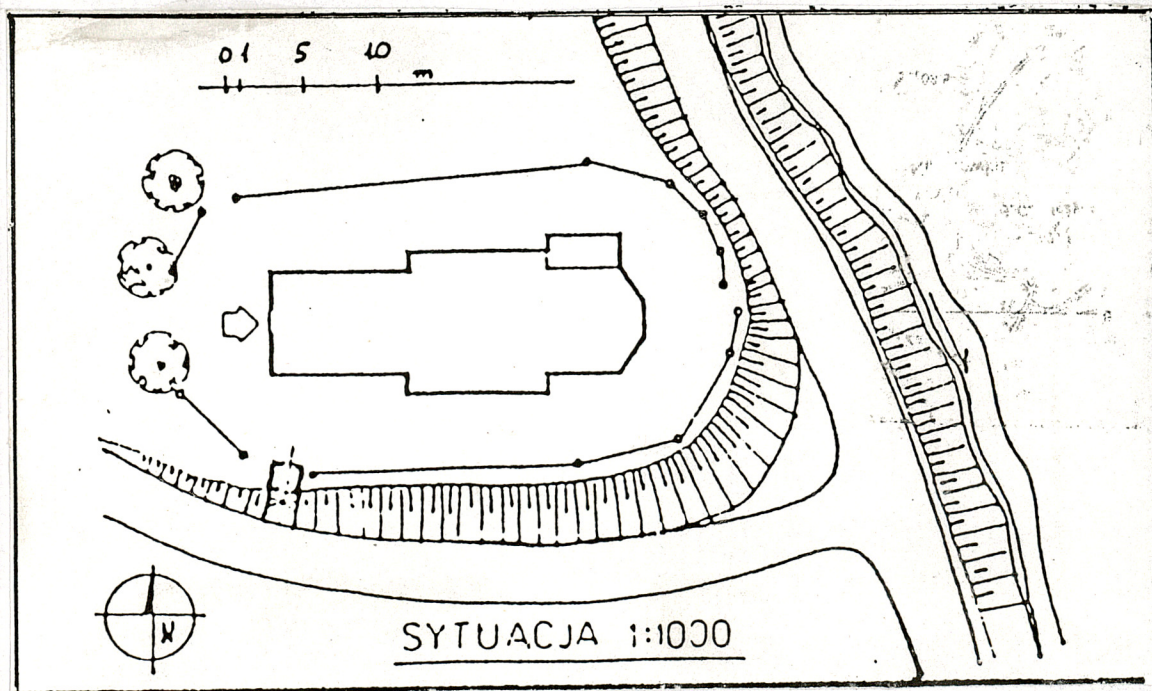
KUNKOWA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

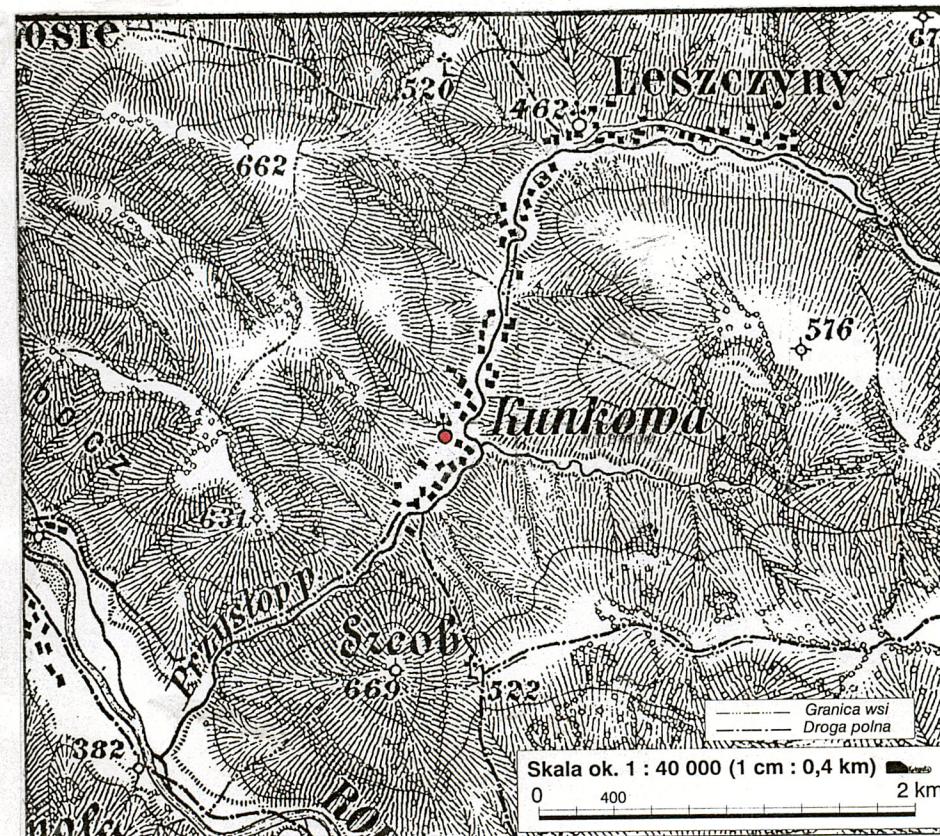
Cerkiew prawosławna
p.w. Sw. Łukasza Apostoła.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Ilustracje dodatkowe

sytuacja

mapa z 1880 r.

mgr Marek H. Grabski XII 2006

Wkładkę założył :

(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: arch. aut.